

Nr 135

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om biografföreställningar m. m.; given Stockholm slott den 3 april 1959.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, inhämta riksdagens yttrande över härvid fogade förslag till förordning med särskilda bestämmelser om biografföreställningar m. m.

GUSTAF ADOLF

Ragnar Edenman

Propositionens huvudsakliga innehåll

I syfte att möjliggöra en differentiering av filmcensuren i fråga om filmer, som godkännes för barn, föreslås att en ny åldersgräns vid 11 år införes vid sidan av den gällande 15-årsgränsen. I samband därmed föreslås att den nuvarande biografförordningen ersättes med en ny förordning. Denna avses träda i kraft den 1 januari 1960.

Förslag
till
Förordning
med särskilda bestämmelser om biografföreställningar m. m.

Häri genom förordnas som följer.

1 §.

I fråga om offentlig förevisning av biograffilm (biografföreställning) skall, utöver vad eljest finnes föreskrivet, gälla vad nedan stadgas.

2 §.

Vid biografföreställning må ej förevisas film, som icke dessförinnan godkänts av statens biografbyrå.

Till biografbyrån skall som rådgivande organ vara knutet ett granskningsråd (statens filmgranskningsråd). Angående dess verksamhet är särskilt stadgat.

3 §.

1 mom. Biografbyrån må ej godkänna film eller del av film, vars förevisande på grund av det sätt, varpå händelserna skildras, och det sammanhang, vari de förekomma, kan verka förråande eller skadligt upphetsande eller förleda till brott.

Ej heller må film eller del av film godkännas, om dess förevisande kan anses olämpligt med hänsyn till rikets förhållande till främmande makt eller kan lända till upplysning om förhållanden, vilkas uppenbarande kan medföra men för försvaret eller eljest för rikets säkerhet.

Biografbyrån äger även i annat fall än i första och andra styckena är stadgat vägra godkänna film eller del av film, om biografbyrån finner förevisandet därav uppenbarligen strida mot allmän lag.

2 mom. Film eller del av film må ej godkännas till förevisning för barn under elva år eller för barn, som fyllt elva men ej femton år, i den mån den kan vålla barn i sådan åldersgrupp psykisk skada.

3 mom. Biografbyrån må ej vägra godkänna film på andra grunder än i denna paragraf är stadgat.

4 §.

1 mom. Barn under femton år må ej lämnas tillträde till biografföreställning, där förevisning äger rum av annan film än sådan som biografbyrån godkänt för den åldersgrupp barnet tillhör.

Genom tydliga anslag skall utmärkas, i vad mån barn äga tillträde till biografföreställning.

2 mom. Barn under femton år, som ej åtföljes av målsman eller annan till mogen ålder kommen person, må icke lämnas tillträde till biografföreställning, som avslutas senare än klockan 22.

5 §.

Den som vill påkalla granskning av film skall göra skriftlig anmälan därom till biografbyrån. I anmälan skola, där så kan ske, filmens längd och produktionsfirma angivas. Uppgift skall vidare lämnas, huruvida filmen önskas tillåten även för barn under elva år eller för barn, som fyllt elva men ej femton år.

Anmälan skall vara åtföljd av fullständig förteckning över de texter, med vilka filmen är avsedd att förevisas, ävensom av en redogörelse för filmens innehåll. Från tillämpningen av denna bestämmelse kan biografbyrån i särskilda fall medgiva befrielse.

Angående avgift för granskning av film är särskilt stadgat.

6 §.

1 mom. Har film i sin helhet förbjudits för offentlig förevisning, skall biografbyrån meddela skriftligt bevis därom (förbudskort).

Har film helt eller delvis godkänts, skall den av biografbyrån förses med en med registreringsnummer försedd stämpel, varjämte ett med samma registreringsnummer försett bevis (tillståndskort) skall utfärdas. I beviset skall meddelas:

- 1) namnet på den firma, från vilken filmen utgått, därest detta är känt,
- 2) kortfattad beskrivning av filmen samt, om viss del av densamma utslutits, särskild beskrivning å den utslutna delen,
- 3) uppgift om filmens längd vid granskningen och dess längd, sedan del av filmen eventuellt utslutits, samt
- 4) uppgift, huruvida filmen blivit godkänd eller icke till förevisning vid föreställning, till vilken barn under elva år eller barn, som fyllt elva men ej femton år, äga tillträde.

Tillståndskort skall vid anfordran tillhandahållas polismyndighet och polisman.

Angående stämpelbeläggning av bevis, som i denna paragraf avses, stadgas i stämpelförordningen.

2 mom. Har ur film utslutits del, som berör försvaret eller eljest rikets säkerhet vidkommande förhållanden, skall biografbyrån överlämna denna del till chefen för försvarsstaben mot kvitto. Sådan film del må utlämnas endast med dennes medgivande och må enligt hans beprövande förstöras, sedan två år förflutit från filmens överlämnande. Om så kan ske, skall vad nu sagts tillämpas jämväl å motsvarande del av filmnegativet.

3 mom. Del, som uteslutes ur annan film än i 2 mom. sägs, tages, om så kan ske, i förvar av biografbyrån men återlämnas mot återställande av tillståndsbeviset och den filmen åsatta registreringsnummerstämpeln. Sådant återlämnande må dock ej påfordras, sedan två år förflutit från bevisets utfärdande. Efter nämnda tid må filmdelen förstöras efter biografbyråns beprövande.

7 §.

Angående besvär över biografbyråns beslut gäller vad därom stadgas i den för biografbyrån gällande instruktionen.

8 §.

Bryter någon uppsåtligen eller av oaktsamhet, som ej är att anse som ringa, mot föreskrifterna i 2 eller 4 §, straffes med dagsböter.

9 §.

Vad i denna förordning är stadgat gäller ej för det fall, att film, som icke berör försvaret eller eljest rikets säkerhet vidkommande förhållanden, förevisas i samband med undervisningen vid läroanstalt; ej heller i andra fall då Konungen på ansökan meddelar befrielse från förordningens tillämpning.

Utan hinder av vad i 2 § sägs må film, som troget skildrar nyligen inom riket inträffade händelser men ej berör försvaret eller eljest rikets säkerhet vidkommande förhållanden och ej heller upptagits från luften, förevisas under en tid av högst tio dagar efter de skildrade händelserna, om den för sådant ändamål godkänts, i stad med poliskammare av denna samt eljest av polischefen i orten.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1960, då förordningen den 22 juni 1911 (nr 71 s. 1) angående biografföreställningar skall upphöra att gälla.

Redan före den nya förordningens ikraftträdande må film, med tillämpning av de nya bestämmelserna, godkännas till förevisning efter ikraftträdandet.

*Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
3 april 1959.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anför chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Edenman, följande.

Vid anmälan i årets statsverksproposition (åttonde huvudtiteln, punkt 296) av statens biografbyrås avlöningsanslag anförde jag, att biografbyrån framlagt förslag i fråga om *ändrade bestämmelser angående villkoren för barns tillträde till offentliga biografföreställningar*, innebärande att dubbla åldersgränser skulle införas och att jag hade för avsikt att senare till prövning upptaga frågan om förslag till årets riksdag i berörda hänseende.

Jag anhåller nu att få närmare redogöra för detta ärende.

I. Inledning

Statlig filmcensur infördes i Sverige år 1911. Bestämmelser i ämnet upptogs i förordningen den 22 juni 1911 (nr 71 s. 1) angående biografföreställningar — i det följande kallad *biografförordningen*. Normerna för filmgranskning blev i stort sett orubbade ända till år 1954, då en väsentlig modernisering och rationalisering genomfördes. Sålunda omarbetades då bland annat de bestämmelser som reglerade förutsättningarna för filmcensurens ingripanden av mentalhygieniska och social-etiska skäl. Ytterligare ändringar i biografförordningen gjordes år 1956 som en direkt följd av tillkomsten av den nya allmänna ordningsstadgan. Ändringarna innebar i huvudsak att vissa särbestämmelser om tillstånd och andra liknande förhållanden, som ägde samband med biografföreställningar såsom offentliga tillställningar, upphävdes och ersattes med den nya ordningsstadgans allmänna föreskrifter i ämnet. I sin gällande lydelse upptar biografförordningen bestämmelser om vilka filmer som får visas, om granskning av filmer och om barns tillträde till biografföreställning.

Av förarbetena till biografförordningen framgår, att ett av huvudsyftena med censurens införande var att skydda barn från riskerna av skadliga upp-

levelser och påverkningar. I enlighet härmed stadgades i biografförordningen ursprungligen att sådana biografbilder icke fick godkännas till visning för barn som var ägnade att »skadligt uppjaga barns fantasi eller eljest menligt inverka på deras andliga utveckling eller hälsa». Efter den år 1954 företagna revisionen av biografförordningen lyder ifrågavarande författningsrum sålunda: »Till förevisning för barn under 15 år må ej godkännas film eller del av film, som kan vålla barn i nämnda ålder psykisk skada.» Denna bestämmelse kompletteras av ett stadgande, att barn under 15 år ej får lämnas tillträde till biografföreställning, där förevisning äger rum av annan film än sådan som blivit av statens biografbyrå godkänd till förevisning jämväl för barn. Den som bryter mot denna föreskrift skall enligt förordningen straffas med dagsböter.

Bestämmelserna i biografförordningen kompletteras med avseende å filmgranskningen av instruktionen den 4 oktober 1929 (nr 306) för statens biografbyrå. Enligt instruktionen utgöres biografbyrån av en direktör och chef, tillika filmcensor, samt två filmcensorer ävensom — till det antal Kungl. Maj:t prövar erforderligt — suppleanter för filmcensorerne samt extra filmcensorer och suppleanter för dessa. Till biografbyrån är sedan år 1954 såsom rådgivande organ knutet ett filmgranskningsråd. Enligt instruktionen har biografbyrån att inhämta filmgranskningsrådets åsikt, då vid granskning av viss film uppkommit fråga om att helt förbjuda densamma för offentlig förevisning eller att vidtaga annan censuratgärd, som biografbyrån anser vara av normerande betydelse för granskningsverksamhetens utövande eller eljest finner vara särskilt tveksam.

För verkställd filmgranskning utgår ersättning i form av granskningsavgift och stämpelavgift, den förra efter en i instruktionen bestämd taxa.

I den proposition som låg till grund för 1954 års revision av biografförordningen föreslogs i fråga om barntillåten och barnförbjuden film, att vid sidan av 15-årsgränsen skulle införas en ny lägre gräns vid 11 år. Samtidigt föreslogs att biografbyrån skulle förstärkas med en fjärde filmcensor med viss kompetens. I dessa delar vann propositionen ej riksdagens bifall. Huvudsyftet med den framställning, som biografbyrån nu gjort, är att åstadkomma en omprövning av dessa förslag. Därjämte har biografbyrån, dock utan att framställa något direkt yrkande, hemställt om nya överväganden beträffande ytterligare en fråga som år 1954 var föremål för statsmakternas prövning, nämligen frågan om ett förbud för barn under sju år att besöka biografföreställning utan vuxens sällskap.

Över biografbyråns framställning, som är dagtecknad den 25 september 1958, har efter remiss yttranden avgivits av *skolöverstyrelsen*, *medicinalstyrelsen*, som bifogat yttrande från medlemmen av styrelsens vetenskapliga råd, professorn Ahnsjö, *socialstyrelsen*, *överståthållarämbetet*, efter hörande av poliskammaren och barnavårdsnämnden i Stockholm, *länsstyrelsen* i

Göteborgs och Bohus län, efter hörande av poliskammaren och barnavårdsnämnden i Göteborg, länsstyrelsen i Västernorrlands län — som överlämnat yttranden av stadsfullmäktige, drätselkammaren, poliskammaren och barnavårdsnämnden i Sundsvall, barnavårdsnämnden i Örnsköldsvik, förste provinsialläkaren i länet och statens socialvårdskonsulent i tolfte distriktet — samt barnfilmkommittén.

Därjämte har yttranden avgivits av *målsmännens riksförbund, svenska föreningen för psykisk hälsovård, svenska barnpsykiatriska föreningen, Sveriges filmuthyrareförening, Sveriges biografägareförbund, svenska film- och biografiföreningen, folketshusföreningarnas riksorganisation, Våra gårdar, riksföreningen för nykterhetsrörelsens allmänna samlingslokaler, landsorganisationen i Sverige* — som överlämnat yttrande av svenska musikerförbundet såsom fackorganisation för biografanställda — samt *Sveriges radio aktiebolag*.

II. Frågans tidigare behandling

Redan under biograförordningens första decennium blev frågan om åldersgränsen för barns tillträde till biograf föreställningar föremål för offentliga diskussioner. En höjning av 15-årsgränsen fördes ofta på tal. Såväl den dåvarande folkskoleöverstyrelsen som regeringen uppvaktades med framställningar i nämnda syfte. Sedan Kungl. Maj:t uppdragit åt biografbyrån att utreda frågan om lämpligheten att vidtaga en sådan höjning, framlade biografbyrån år 1923 en utredning, som bland annat utmynnade i ett med någon tvekan framfört förslag om barngränsens höjning till 16 år. Förslaget ledde emellertid inte till någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Sedermera dryftades saken i *ungdomsvårdskommitténs* år 1945 framlagda betänkande III om ungdomen och nöjeslivet (SOU 1945: 22). Ungdomsvårdskommittén avvisade där förslaget om en höjning av åldersgränsen för barns tillträde till barnförbjudna biograf föreställningar från 15 till 16 år. Den fann vidare tillräckliga skäl inte föreligga för införande av förbud för barn under förslagsvis 7 år att besöka biograf. Ej heller ansåg kommittén tillrädligt att införa två grupper barntillåttna filmer med en fixering av åldersgränserna till 15 år och 10 år.

Hithörande spörsmål behandlades av *1949 års filmkommitté* i dess betänkande om filmcensuren (SOU 1951: 16). Kommittén påpekade i denna del, att det i praktiken visat sig svårt och föga ändamålsenligt att fasthålla en enda barngräns vid 15 år, eftersom barn under denna ålder reagerade helt olika vid olika åldrar för samma film. På grund därav föreslog kommittén införandet av ytterligare en barngräns, satt vid 11 år, samt i anslutning härtill en höjning av den nuvarande gränsen till 16 år. Ett inom kommittén

diskuterat förbud för barn under 6 eller 7 år att besöka biograf föreställningar ansågs däremot opåkallat, enär kommittén utgick från att genomförandet av en lägre barngräns vid 11 år skulle leda till en stark gallring av de filmer som begärdes godkända för barn under denna ålder.

I anslutning till sitt förordande av två alternativa åldersgränser föreslog kommittén, att antalet dagligen tjänstgörande filmcensurer skulle ökas från tre till fyra och att två av dem skulle besitta kompetens som barnpsykolog eller barnpsykiater. Någon av dessa två, framhölls det, borde granska alla filmer, som kunde ifrågakomma för godkännande som barn tillåtna, och avgöra frågan om åldersgränsen.

Filmkommitténs förslag om två åldersgränser vann instämmanden i det övervägande antalet avgivna *remissyttranden* (däribland av biografbyrån, medicinalstyrelsen, skolöverstyrelsen, Sveriges husmodersföreningars riksförbund, målmännens riksförbund och kooperativa kvinnogillesförbundet samt filmfackorganisationer på producent-, uthyrar- och biografägaresidan). Kommittéförslaget stöddes också i princip av *Kungl. Maj:t*, som i propositionen nr 116 till 1954 års riksdag uttalade sig dels för bibehållandet av en övre gräns vid 15 år, dels för införandet av en lägre gräns vid 11 år. Som skäl för ett bibehållande av 15-årsgränsen anförde min företrädare som departementschef bland annat följande.

Denna gräns har gällt under hela tiden från biograf förordningens tillkomst år 1911. En höjning av denna skulle säkerligen få till följd, att de unga i ökad utsträckning sökte komma in på barnförbjudna föreställningar. Vid höjning av gränsen med ett år skulle för övrigt biografpersonalens kontrollsvårigheter sannolikt öka. Ur principiell synpunkt synes mig vidare den övre gränsen böra avpassas så att till »barn» hänföres den grupp av minderåriga som icke uppnått eller någorlunda genomgått det fysiska och psykiska genombrott som kännetecknar pubertetens inträde. 15-årsgränsen torde i stort sett fylla detta krav. I sammanhanget vill jag också erinra om det ansvar i straffrättsligt hänseende som inträder vid fyllda 15 år.

Tanken på ett totalförbud för barn i förskoleåldern att bevista biograf föreställningar avvisades av departementschefen, som ej heller ansåg sig kunna biträda ett inom 1949 års filmkommitté av ledamoten fru Wigforss reservationsvis framfört förslag om att barn under 7 år endast i sällskap med vuxen person skulle tillåtas besöka biograf föreställningar.

I fråga om de dagligen tjänstgörande filmcensurernas antal och kompetens anslöt sig departementschefen i princip till kommitténs förslag men förordade i anslutning till biografbyråns remissyttrande i ämnet den jämkningen, att två av de ifrågavarande censorerna skulle äga kvalificerad barnpsykologisk eller pedagogisk utbildning och praktik. Departementschefen biträdde vidare biografbyråns i samma yttrande uttalade uppfattning, att det väl vore önskvärt, att de på angivet sätt meriterade censorerna granskade alla filmer som ifrågasattes bli godkända för barn men att en

obligatorisk uppdelning av filmmaterialet skulle för biografbyrån medföra praktiska svårigheter.

Vid 1954 års riksdags behandling av propositionen nr 116 tillstyrktes Kungl. Maj:ts förslag om ytterligare en åldersgräns av statsutskottets majoritet (statsutskottets utlåtande nr 112, sid. 27—31), varemot en minoritet inom utskottet reserverade sig för avslag och bibehållande av gällande ordning. Enligt reservanternas mening hade utskottet bort i frågan uttala bland annat följande.

Angelägenheten att söka i möjligaste mån skydda barn och ungdom mot film, som för dem kan medföra psykisk skada, har gjort det nödvändigt att bestämma en gräns vid 15 år, under vilken ålder tillträde till vissa filmer är förbjudet. Mot bibehållandet av denna gräns har utskottet icke något att invända. Ostridigt är dock, att denna gräns i praktiken blivit mycket flytande på grund av svårigheten för biografpersonalen att bedöma barnens ålder och utöva en tillnärmelsevis effektiv kontroll av förbudets efterlevnad. Att ett införande av jämväl en lägre åldersgräns skulle komma att fresta de barn, som tidigare fått se all slags barntillåten film, till överträdelser av det nya förbudet får anses vara obestridligt. Samtidigt skulle biografpersonalens kontrollbesvär ytterligare öka. Föreskrifter, vilka med all sannolikhet kommer att leda till överträdelser, finner utskottet icke tillrädliga. Mot den föreslagna kategoriklyvningen av barnen kan vidare anföras, att den kan medföra ekonomiska olägenheter för biografägare på de mindre tätorterna ute i landet; en strikt avgränsning av barnen i olika grupper måste nämligen på dessa orter antagas komma att minska publikunderlaget vid visandet av barntillåten film. Följden kan bli, att barnen i stor utsträckning uteslutes från möjligheten att se film. En annan invändning är enligt utskottets mening, att en differentiering av barnpubliken gör det svårare för föräldrar med barn i olika åldersgrupper att tillsammans med barnen besöka en biografställning, liksom svårighet för gemensamma biografbesök även uppkommer för syskon i olika åldrar. Omotiverade synes ej heller de invändningar vara — vid kommittéförslagets remissbehandling framförda av biografägareförbundet och småskolläraryrkesförbundet — att ett genomförande av två åldersgränser skulle komma att ytterligare minska filmproducenternas villighet att satsa på produktion av barnfilm.

Första kammaren följde utskottsreservanternas avslagsyrkande, medan andra kammaren, dock först efter lottning, biträdde Kungl. Maj:ts förslag. Vid sedermera företagen gemensam votering — saken gällde även en anslogsfråga — avslogs förslaget med 201 röster mot 123.

I motionen II: 630 till 1956 års riksdag hemställdes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en utredning angående förskolebarnens tillträde till biografier. I enlighet med allmänna beredningsutskottets förslag (utlåtande nr 8) föranledde motionen icke någon riksdagens åtgärd.

III. Biografbyråns framställning

Som argument för en omprövning av frågan om dubbla åldersgränser anför biografbyrån till en början, att 1954 års riksdags avvisande hållning till förslaget härom utlöst åtskilliga beklagande kommentarer från skol- och målsmannahåll och att en stark opinion till förmån för en sådan omprövning nu gör sig gällande inom organisationer och kretsar som företräder pedagogisk eller barnpsykologisk erfarenhet. Biografbyråns positiva inställning till kommittéförslaget i barngränsfrågan har — anför byrån — under tiden från förslagets debatterande våren 1954 förstärkts av erfarenheter från censureringen av vissa uppmärksammade filmer, som i sitt ursprungliga skick måst av biografbyrån barnförbjudas av hänsyn huvudsakligen till de yngsta barngrupperna (exempelvis äventyrsfilmen »En världsomsegling under havet» efter Jules Vernes roman och Disneys djurskildring »Perri»; i bägge fallen kunde filmerna barntillåtas först efter väsentlig beskärning). Representativa företrädare för filmfackets organisationer på producent-, uthyrar- och biografägaresidan har vidare enligt byrån under senare år givit ett allt klarare uttryck för villighet att understödja en förnyad hemställan till statsmakterna om införandet av alternativa åldersgränser.

Biografbyrån åberopar vidare, att många länder utanför Sverige har alternativa åldersgränser. I anslutning härtill lämnar biografbyrån en redogörelse, av vilken inhämtas, att åldersgrupperingar i någon form av biografernas barn- och ungdomspublik tillämpas i Finland, Nederländerna, Norge, Schweiz, Storbritannien, Västtyskland och Österrike ävensom i Argentina och Brasilien. Ett utdrag av biografbyråns framställning i denna del torde få såsom bilaga fogas vid statsrådsprotokollet i detta ärende.

En rad undersökningar i olika länder under senare år samt uttalanden vid internationella konferenser om problemet barn och film visar enligt biografbyrån på en alltmer utbredd opinion till förmån för en uppdelning av barnpubliken på biograferna i särskilda åldersgrupper. Klart uttalade önskemål i samma riktning har — framhåller biografbyrån — även gjorts i samband med internordiska konferenser och möten rörande åtgärder för ett nordiskt samarbete på barnfilmproduktionens område. Byrån erinrar i detta sammanhang bland annat om att enhetlig nordisk lagstiftning på området förordats av nordiska rådet och att den på dess rekommendation bildade nordiska barnfilmnämnden — under hänvisning till den åldersgränsreform som genomförts i Norge 1955 — rekommenderat, att de nordiska länder som saknar dubbla åldersgränser skall införa ytterligare en gräns vid 12 år.

I anslutning härtill understryker biografbyrån, att erfarenheterna

av den norska reformen varit goda. I sin framställning och bilagor till denna redovisar byrån material för att belysa verkningarna av de nya norska bestämmelserna, som trätt i kraft den 17 januari 1955 och som innebär åldersgränser vid 16 och 12 år samt förbud för barn under 7 år att gå på bio, om de ej börjat skolan. Materialet har sammanställts av ordföranden i Norsk Filmsamfunn, fru Elsa Brita Marcussen, tillika barnfilmkonsulent för norska kirke- och undervisningsdepartementet, samt omfattar uttalanden i ämnet dels från Kommunale Kinematografers Landsförbund, dels från två norska filmuthyrareföreningar, Frie Norske Filmutleiebyråers Forening (omfattande i huvudsak filmbyråer som distribuerar europeisk film) och Norske Filmbyråers Sammenslutning (omfattande de amerikanska filmuthyrningsbyråerna). I anslutning till dessa uttalanden har fru Marcussen — enligt vad biografbyrån redovisar — i huvudsak anfört följande.

Såsom av uttalandena framgår hyser man i dag inom filmbranschen i Norge icke någon önskan om en tillbakagång till de gamla censurreglerna. I stället möter man över lag en positiv hållning till den nya gruppindelningen, och man är också tillfreds med censurens placering av filmerna i de olika grupperna. I uttalandet från Kommunale Kinematografers Landsförbund går man så långt att man säger sig »ha skäl att tro och hävda, att den differentierade censuren i stort sett bara är av godo och har bidragit till att skapa bättre och sundare förhållanden i flera avseenden». Att enstaka praktiska vanskligheter har anmält sig i samband med den nya lagens tillämpning är icke ägnat att överraska. Men dessa vanskligheter är av samma slag som den nuvarande svenska 15-årsgränsens kontrollsvårigheter. Jag tror det är riktigt att säga — något som också antydes i svaret från Norske Filmbyråers Sammenslutning — att alla berörda parter i Norge räknar med att gränserna i praktiken ligger vid 6 år, 10^{1/2}—11 år samt 14^{1/2}—15 år. I trots av denna tendens till gränsförskjutning nedåt har man rätt att säga, att de nya norska censurreglerna har en viktig vägledande funktion. Det råder inget tvivel om att föräldrar i Norge, tack vare den differentierade censuren, har fått klart för sig, att de yngsta barnen har föga att hämta på bio och kan ta skada, om de konfronteras med film som de inte är mogna för. Och både föräldrar och barn har blivit inställda på att det är skillnad mellan film som passar för och roar de yngre skolbarnen och film som kan glädja ungdomsgruppen. Icke minst har censurreglerna bidragit till att skapa förståelse för behovet av särskilda barnfilmer för gruppen under 12 år. Reglerna bidrog efter allt att döma till att påskynda tillkomsten av ett anslag på den norska budgeten till stöd för produktionen av särskilda barnfilmer samt anställandet av två barnfilmssakkunniga.

Under de år dessa censurregler varit i funktion har jag bedrivit en tämligen omfattande föredragsverksamhet i husmoders- och föräldraföreningar om problemet barn och film. Det är mitt bestämda intryck, att man även från föräldrahåll ställer sig i stort sett positiv till de nya reglerna, även om man bland föräldrar med barn i olika åldrar kan ha vissa svårigheter att leta sig fram till en »familjefilm». Många har givit uttryck åt tacksamhet för den vägledning de nu har, när filmerna är uppdelade för barn och ungdom.

Beträffande frekvensen av barnbesöken på de norska biograferna i tiden efter de nya censurreglernas genomförande har fru Marcusen enligt biografbyrån framhållit, att biografstatistiken icke synes utvisa någon nedgång i barnbesöken, samt tillagt.

Den ena av de tillfrågade filmuthyrarorganisationerna anser sig icke heller kunna konstatera någon nedgång, under det att den andra är av motsatt uppfattning. Här rör man sig dock på något osäker mark. Sannolikt är, att förbudet för barn under 7 år har lett till en viss minskning av publiken på särskilda barnföreställningar. Denna nedgång torde dock fullt ut kompenseras av barns och ungdoms besök på andra föreställningar. Den direkta ökning av antalet unga biobesökare som påvisas i de kommunala biografernas statistik hänger väl delvis samman med att man just nu har mycket stora ungdomskullar i de aktuella åldrarna. Det är emellertid icke osannolikt, att den differentierade censuren med dess möjligheter att sörja för att rätt film visas för rätt person kommer att i det långa loppet skapa större tillfredsställelse hos de unga biobesökarna, och att denna belåtenhet med programmen också tar sig uttryck i en för biografbranschen gynnsam besöksfrekvens.

Som ytterligare argument för en omprövning av frågan om en differentierad barncensur anför biografbyrån, att filmens utveckling till allt högre teknisk fulländning och därmed ökade verkningskraft är ägnad att medföra skärpt hänsynstagande till de mindre barnen och samtidigt ytterligare intrång i de mognare barnens berättigade intresse att få se för deras ålder passande film. Den internationella filmproduktionens tendens till hårdare inslag i filmerna gör — framhåller byrån vidare — att ett stort antal äventyrsfilmer, också sådana som har påtagliga konstnärliga, artistiska eller andra kvaliteter, måste förbehållas den vuxna publiken, så länge censurbestämmelserna inte utgår från mer än en enda barngrupp.

Fördelarna av en författningsändring anger byrån i första hand vara följande.

1) En differentierad barncensur ansluter sig till barnpsykologiska rön och erfarenheter om olika barnåldrars högst varierande känslighet och reaktioner inför film. En dylik differentiering skulle ge censuren större möjlighet att tillgodose både äldre och yngre barns utveckling och behov. De större barnen skulle få fler filmer att välja på än nu, eftersom en del av den film som enligt nuvarande regler måste generellt barnförbjudas skulle kunna tillåtas för dem. Det kan förmodas därigenom bli något mindre frestande för de äldre barnen att söka lura sig in på de för en vuxen publik godkända filmerna. Samtidigt får censuren möjlighet att bereda de mindre barnen ett effektivare skydd mot skrämmande eller liknande olämplig film.

2) För ambitiösa föräldrar skulle tillkomsten av en mellangräns öka deras möjligheter att välja bioprogram lämpade för deras barns åldersutveckling.

3) När yngre och äldre barn icke längre måste samsas på bio vid alla de föreställningar till vilka nu barn under 15 år äger tillträde, kan man räkna med mindre störningar och stöj och därigenom bättre förutsättningar för barnen att få behållning av föreställningen.

4) Om barnen får »rätt film i rätt ålder», kan detta ha mycket att betyda för att bland dem skapa ett gediget filmintresse och därmed sådan glädje över god film som utgör grunden för ett sovrat filmval.

5) Även ur en mera speciell synpunkt är en differentierad barncensur av värde. I syfte att främja produktion och visning av god barnfilm har genom en från och med den 1 juli 1957 gällande ändring i nöjesskatteförordningen utrymme lämnats för nöjesskattebefrielse vid visning av film på barnmatiné eller vid filmförevisning, som anordnas av organisation med uteslutande syfte att tillgodose behovet av filmförevisningar, lämpade för barn. Förutsättning för dylik befrielse är att filmen före föreställningens hållande godkänts av Barnfilmkommitténs barnfilmjury (SFS 1957: 126, 7 § jämförd med SFS 1957: 125, 14 §). Med »god barnfilm» torde enligt förarbetena till författningsändringen i första hand ha avsetts film lämpad för barn under 11—12-årsåldern. Under tiden från ifrågavarande bestämmelses tillkomst har barnfilmjurnyn såsom nöjesskattebefriande godkänt ett ganska betydande antal filmer i normal- eller smalfilm, vilka bedömts som positivt lämpade för alla barn (under nuvarande 15-årsgräns) eller för barn inom särskilt angivna åldersgrupper (exempelvis genom åldersrekommendationer av typen »6—9 år», »7—10 år», »från 9 år» o. s. v.). Åldersrekommendationerna, som publiceras i filmistor och i viss utsträckning genom s. k. filmrutor i tidningarna under biografssäsongen, torde vara till god vägledning för de föräldrar som är måna om sina telningars filmval men är utan stöd av författningsbestämmelser icke förbindande för biografägarna. Med känedom om flertalet föräldrars oförmåga eller bristande intresse att hålla uppsikt över barnens biobesök blir därför juryns åldersrekommendationer i viss mån illusoriska, eftersom biografägarna varken har legal skyldighet eller torde vilja underkasta sig besväret att från visningen utgallra barn i ålder under den som omfattas av rekommendationen. Införandet av differentierade regler skulle i detta avseende medföra en ändring till det bättre.

Biografbyrån bemöter härefter de invändningar som framkom i samband med 1954 års prövning av förslaget om dubbla åldersgränser.

Med avseende å invändningen, att införandet av en alternativ åldersgräns nedåt skulle öka biografaffunktionärernas kontrollbesvär, anför biografbyrån.

Det skall inte förnekas, att införandet av ytterligare en gräns kan komma att medföra en viss ökning av redan nu föreliggande svårigheter att kontrollera iakttagandet av åldersspärr. Särskilt övergångstiden från det gamla till det nya systemet kan bli besvärlig. Man måste dock samtidigt komma ihåg, att det *aldrig* blir *mer än en* åldersgräns att hålla reda på vid varje film. De norska erfarenheter som här redovisats är goda, och man torde i Sverige liksom i Norge få lita på att biografvaktmästarna »efter bästa förstånd och samvete» söker följa de instruktioner angående kontrollens utövande som får förutsättas meddelade av biografdirektionerna. Om trots allt minderåriga förskaffar sig obehörigt tillträde till en föreställning och detta uppdagas vid poliskontroll, lär ansvarspåföljd för biografägaren ej vara motiverad under annan förutsättning än att vederbörande barns storlek och utseende borde ha givit anledning till berättigad misstanke. Man lär väl även vara berättigad att säga, att det för syftet med åldersgruppering-

arna betyder mindre, om en del fysiskt välutvecklade barn under tillträdesberättigande ålder skulle lyckas slinka in tillsammans med de äldre barnen. Anledning finns också att räkna med färre försök att överträda den lägre av åldersgränserna, eftersom föräldrarna bör ha större möjlighet att övervaka de mindre barnens biobesök än efter det att barnen nått längre upp i åren. Såsom förut framhållits får vidare det större utbudet av film för de äldre barnen förmodas minska deras frestelser att lura sig in på barnförbudna program. Över huvud taget bör kontrollens vanskligheter tillmätas mindre betydelse än vikten av att de mentalhygieniska hänsynen till den minderåriga biopubliken beaktas.

Beträffande invändningen att dubbla åldersgränser skulle minska möjligheterna för familjer och syskon att gemensamt gå på bio anför byrån.

Invändningen är riktig, såvitt angår föreställningar som skulle vara tillåtna endast för vuxna personer jämte barn i åldrar närmast under barnförbudsgränsen. Uteslutandet av mindre barn från sådana föreställningar tillgodoser dock det viktiga socialhygieniska behovet att skydda de minsta mot oroande filmpåverkan, en skyddsfunktion som ansvarsmedvetna föräldrar bör uppfatta som angelägen. Och även i fortsättningen kommer det att vara tillgång till film av beskaffenhet att kunna godkännas för *all* publik, både för barn och vuxna.

Invändningen att produktionen av barnfilm skulle avtaga om dubbla åldersgränser infördes bemöter biografbyrån på följande sätt.

Om någon svensk barnfilmproduktion kan man för närvarande sedan år tillbaka inte tala och den har för övrigt alltid varit av blygsam omfattning. År 1954 påvisades, att genomsnittligt sett under de då förflutna senaste femton åren hade inspelats högst en eller två svenska barnfilmer per år. Orsaken härtill är, att framställning av barnfilm är ekonomiskt synnerligen vanskliga företag. Enligt uppgift i det av 1949 års filmkommitté avgivna betänkandet om barn och film (SOU 1952: 51) har sådana barnfilmer som producerats med särskild tanke på de yngsta barngrupperna undantagslöst gått med förlust, medan barnfilmer som vänt sig till både barn och vuxna gett bättre resultat. En differentiering av de för barn tillåtna filmerna skulle därför knappast få annan följd för barnfilmproduktionens vidkommande än att producenterna inriktade sig på att framställa god familjefilm, film som kan ses av alla. — — — En direkt på de mindre barnen inriktad produktion av barnfilm torde i fortsättningen — av nämnda produktionsekonomiska skäl — icke vara att förvänta under annan förutsättning än att barnfilmen stödes genom bidrag från det allmänna och/eller genom förmånen av generell nöjesskattebefrielse utan den begränsning beträffande filmförevisningens beskaffenhet (barnfilmmatinéer med reducerade biljettpriser, barnfilmklubbvisning) som nu gäller enligt 14 § andra stycket b) nöjesskatteförordningen.

Mot invändningen, att en differentiering av barnpubliken skulle medföra minskad publik vid visning av barn tillåten film i mindre tätorter och i konsekvens därmed lända till försämring av berörda biografägares ekonomi, genmäler biografbyrån slutligen följande.

Biografbyråns praxis beträffande godkännande av film som barntillåten är sedan mer än ett decennium tillbaka, då barnpsykologiskt-mentalhygieniska bedömningsgrunder slog igenom i filmcensuren, så restriktiv, att det finns hållbar grund att tro, att utbudet av helt barntillåten film relativt sett inte kommer att bli mindre eller åtminstone mycket mindre än nu. I tillgången till film av typ att kunna visas för familjeauditorier torde därför ingen förändring inträda. Den enda mera påtagliga förändringen i förhållande till nuvarande situation är, att en del film, som enligt tidigare barn-censurpraxis skulle ha barnförbjudits, nu kan friges för de något mognare barnen i åren närmast åldersgränsen för barnförbjudet. Biografbyrån syftar då på en del äventyrs-, detektiv- och Vilda Väster-filmer av sobrare typ. Erfarenheten utvisar, att filmer i denna genre i stor utsträckning är attraktiva även på personer över 15 år långt upp i åren. Den norska censuren har under tiden för den nya censurgiven gjort den erfarenheten, att ungefär hälften av all film som icke blir tillåten för alla, har blivit helt barnförbjuden, medan den andra hälften vunnit godkännande som tillåten även för den äldre barngruppen. Om utvecklingen skulle bli densamma i Sverige, vilket inte är osannolikt, har biografbyrån svårt att förstå, att en åldersgruppering skulle för de mindre tätorternas biografier medföra några så ekonomiskt ogynnsamma verkningar.

Efter nu redovisade överväganden till förmån för en ändring av gällande bestämmelser upptar biografbyrån frågan om *vilka* åldersgränser som bör fastställas. Byrån förutskickar därvid, att genomförandet av en med de norska bestämmelserna i princip överensstämmande reform på området skulle innebära ett betydelsefullt steg såväl mot ett vidgat och underlättat samarbete mellan de nordiska filmcensurerna som för breddandet av marknaden för barnfilmproduktionen inom och mellan de nordiska länderna. Även om i allo överensstämmande åldersbestämmelser inte skulle kunna åvägbringas, får detta enligt byrån inte skymma blicken för den gynnsamma effekt som skulle uppnås redan genom en samfällid uppslutning kring *principen* om en differentierad censurbedömning av de för biografernas barnpublik ifrågakommande filmerna.

Som övre åldersgräns förordar biografbyrån den nuvarande 15-årsgränsen. Byrån uttalar därvid, att den skyddshänsyn som i Norge åberopats för valet av 16 år som övre gräns är starkt uppmärksammat av byrån och att en höjning av åldersgränsen därför skulle bli av föga betydelse i sak. Biografbyrån ansluter sig i övrigt till den motivering för 15-årsgränsens bibehållande som departementschefen anfört i 1954 års proposition. Byrån påpekar också, att en gräns vid 15 år i fråga om barns medverkan vid offentliga nöjeställningar uppställts i 21 § i den nya allmänna ordningsstadgan.

Vid sidan av 15-årsgränsen förordar biografbyrån en åldersgräns vid 11 år. Byrån anför därvid följande.

Vid sin prövning av frågan har biografbyrån funnit det spela mindre roll, om man verkställer den eftersträfvade kategoriklyvningen vid 11 eller 12 år, såvida man inte hårt inriktar ansträngningarna på att få till stånd en med

Norge enhetlig lagstiftning på området. Ur sistnämnda synpunkt vore visserligen fördelaktigt att sluta upp kring 12-årsgränsen. Accepteras biografbyråns förord för en övre gräns vid fyllda 15 år, synes det emellertid byrån som om 11-årsgränsen vore att föredraga, enär eljest gruppen mognare barn utan klar psykologisk motivering skulle bli begränsad till de tre årsgrupperna 12-, 13- och 14-åringar. Biografbyrån har därför funnit övervägande skäl tala för ett förordande av 11-årsgränsen vid sidan av den förut rekommenderade 15-årsgränsen.

Biografbyrån upptar också till diskussion frågan om förskolebarnens tillträde till offentliga biograf föreställningar, samt anför därvid inledningsvis följande.

Man kan av flera skäl ifrågasätta lämpligheten av att barn i förskoleåldern går på bio. För de allra yngsta åldersgrupperna får man bland annat räkna med vissa infektionsrisker i biograflokaler, där ett stort antal barn är samlade. De små blir också snart trötta och har svårt att sitta stilla och koncentrera uppmärksamheten på filmbilderna under någon längre tid. Vidare är småbarnens bilduppfattning bristfällig. Ett barn på 3—4 år uppfattar inte handlingen på den vita duken, och man får nog generellt konstatera, att barn under skolåldern som regel inte är i stånd att följa handlingen i en längre film eller att förstå ens obetydligt komplicerade händelseförlopp. Detta betyder bland annat, att den skrämmande verkan av enskilda bilder i en film inte upphävs av lugnare scenföljder eller ett lyckligt slut på filmen. Av barnet under sex år uppfattas allt som rör sig på filmduken som en verklighet. Småbarnen kan därför ofta uppleva övergrepp, våld och grymhet mot någon av filmens agerande personer som ett hot mot dem själva. Den tecknade filmens groteska karikering av däri förekommande djur och människor i förening med denna filmarts högt uppdrivna bildrytm gör att man faktiskt måste av tanke på barnpubliken vara särskilt uppmärksam mot detta slag av film. Det råder inget tvivel om att många småbarn ofta upplever en stark ängslan under biograf föreställningar och kortare eller längre tid därefter kan plågas av nervösa symtom. Allmänt är man därför bland barnpsykologiskt orienterade personer ense om, att småbarnen som regel är bäst betjänta av att hållas borta från bioograferna, tills de nått en sådan mognad att de kan ha positiv behållning av bioupplevelsen.

Biografbyrån erinrar om 1949 års filmkommittés överväganden i denna fråga och om det inom kommittén av ledamoten fru Wigforss reservationsvis framförda förslaget, att barn under sju år endast i sällskap med målsman eller till mogen ålder kommen person skulle få beredas tillträde till biograf föreställning. Biografbyrån framhåller, att detta förslag vid remissbehandlingen av kommittébetänkandet fick instämmanden av sex lärarorganisationer liksom av målsmännens riksförbund och Sveriges husmodersföreningars riksförbund, samt tillägger.

Även biografbyrån ställer sig positiv till en bestämmelse av sist angiven innebörd och vill utan att framställa något direkt yrkande hemställa att förslaget i fråga blir föremål för nya överväganden. Enär de positiva åtgärder, som 1949 års filmkommitté föreslog för att stimulera barnfilmproduktionen, i väsentlig mån uteblivit, har urvalet av för små barn lämplig

film minskat i stället för att öka. Detta förhållande reducerar i motsvarande grad de invändningar som tidigare blivit resta mot ett förbud för barn under 7 år att utan vuxens sällskap gå på bio. Enligt biografbyråns mening är den ifrågasatta anordningen ägnad att i det långa loppet påverka föräldrainspirationen och utveckla föräldrarnas insikter och ansvarskänsla på det viktiga område av barnens fritidssysselsättningar som biografbesöken utgör. En avgjord fördel därmed synes slutligen vara, att förskolebarnens biobesök måste antas komma att starkt minska.

I sin framställning behandlar biografbyrån slutligen behovet av en ökning av antalet filmcensurer och av särskilda kompetenskrav beträffande dessa. Efter att ha erinrat om den tidigare behandlingen av dessa frågor, vilka förföll då förslaget om alternativa åldersgränser avvisades av 1954 års riksdag, anför byrån.

Av de för närvarande dagligen tjänstgörande filmcensurerna är en barnläkare med barnpsykologiska erfarenheter. Däremot äger ingen av de båda andra fasta filmcensurerna (direktören och den humanistiskt-litterärt orienterade kvinnliga filmcensorn) någon motsvarande vare sig barnpsykologisk eller pedagogisk meritering för barnfilmgranskningens utövande. Hittills har också inom biografbyrån — på sätt som torde stå i överensstämmelse med biografbyråns instruktion § 6 — de fasta filmcensurerna var för sig handhaft bedömningen av all slags film utan någon principiellt genomförd kompetensfördelning dem emellan beträffande arten av film eller ur synpunkten av deras tillåtlighet för barn eller vuxna. Emellertid har det i praktiken befunnits lämpligt, att den barnpsykologiskt orienterade filmcensorn i första hand anförtrotts granskningen av *dels* sådan film som av någon anledning kunde förmodas ge upphov till särskild tvekan, huruvida den borde bli barn tillåten eller icke, *dels* sådan film som på grund av sin typ, enligt vunna erfarenheter, visat sig ställa problem ur sistnämnda synpunkt (så exempelvis vissa tecknade kortfilmer). Att konsekvent och kontinuerligt genomföra en särskild på barnfilmbedömningen inriktad arbetsfördelning har dock av praktiska och personella skäl varit ogörligt, utan uppkommande problem vid filmgranskningen över huvud taget har från fall till fall dryftats kollegialt vid samråd, efter vilka man som regel kommit fram till en gemensam ståndpunkt. I den mån efter sådana samråd tveksamhet fortfarande förelagat, har man, när det gällt barnfilmbedömningen, begärt konsultation med någon av de censorer i suppleantställning som företräder sakkunskap och erfarenhet på det barnpsykologiska eller barnpsykiatriska området. I några enstaka fall har frågan om en films godkännande för barn ansetts böra underställas filmgranskningsrådet, som inom sin krets har tillgång till flera medlemmar av Barnfilmkommitténs barnfilmjury.

Denna arbetsform synes hittills icke ha gett anledning till berättigade anmärkningar. Emellertid är det sannolikt, att ett genomförande av en ordning med flera barnåldersgränser kommer att framför allt under de närmaste kvartalen efter reformens ikraftträdande ställa ökade anspråk på biografbyråns censorer. Man torde nämligen böra räkna med ett icke oansenligt antal yrkanden från filmbyråerna om omgranskning av film som tidigare barnförbudits men som man i och med den nya censureringsgiven hoppas få barn tillåten för äldre barn. Att den nya given även kommer att i stort sett medföra svårare granskningsavvägningar om filmers barn tillåtlighet

eller ej lär man även kunna utgå från. Härigenom aktualiseras också det av 1949 års filmkommitté anmälda behovet av personell förstärkning av biografbyråns censorskår.

Biografbyrån anför härefter, att det inom byrån råder enighet om att en sådan förstärkning är påkallad liksom att denna främst bör sökas bland därför lämpade personer med barnpsykologisk eller barnpsykiatrisk utbildning och praktik. Skulle det visa sig, att dylik expertis, med hänsyn till den uppgivna knappa tillgången därtill, icke skulle kunna uppbringas, bör nyrekryteringen av censorerna enligt byrån ske bland välkvalificerade pedagoger, företrädesvis sådana som i sin dagliga gärning arbetar med barn. Byrån säger sig också i princip kunna dela den av filmkommittén hävdade meningen, att en film ej får godkännas för barn utan att dessförinnan ha varit föremål för granskning av någon för ändamålet särskilt kompetent filmcensor. Något hinder för en sådan ordning skulle ej heller föreligga, därest den avsedde nye censorn kunde knytas till byrån på sådant sätt, att han dagligen vore snabbt och lätt tillgänglig för byrån. Vidare anmäler byrån på denna punkt den reservationen, att principen om barnfilmcensors befattning med barntillåten film — vare sig denna princip skulle införas som en bestämmelse i byråns instruktion eller meddelas i form av en intern arbetsföreskrift — icke kan förbehållslöst accepteras utan att det måste finnas möjlighet för byråns chef att såväl generellt (beträffande filmer av regelmässigt harmlöst innehåll såsom annons- och reklamfilm, journalfilm, naturbilder, musikfilmer och liknande) som i särskilda fall (vid sjukdomsfall, semester, exceptionell arbetsbelastning o. dyl.) medge undantag från principens iakttagande.

Att till byrån knyta ytterligare en barnpsykologiskt eller barnpsykiatriskt orienterad censor i *suppleantställning* skulle enligt byrån inte vara tillfyllest. Erfarenheten har nämligen visat, att de nuvarande expertsuppleanterna har svårt att tillräckligt snabbt och länge frigöra sig från sina ordinarie arbetsuppgifter. Frågan kan därför enligt byråns uppfattning inte tillfredsställande lösas i annan ordning än att till byrån knytes ytterligare *en fast anställd censor* med sedvanlig daglig arbetstid av omkring 3¹/₂ timmar och med årsarvode (för närvarande 19 776 kronor).

I avbidan på erfarenheterna ur olika synpunkter av den ifrågasatta nya censurordningens tillämpning i praktiken bör enligt biografbyrån den nye filmcensors anknnytning till byrån tills vidare inte bindas vid någon mera avsevärd tid. En förordnandetid av tills vidare två år synes biografbyrån lämplig.

Biografbyrån föreslår, att den nya ordningen skall träda i kraft den 1 september 1959.

IV. Yttranden

Förslaget om att en ny åldersgräns vid 11 år skall införas vid sidan av den nuvarande 15-årsgränsen, har vunnit instämmanden från det stora flertalet remissinstanser. Direkta avstyrkanden av förslaget föreligger endast i yttrandet från länsstyrelsen i Västernorrlands län och två av de sju yttranden som denna länsstyrelse överlämnat. I ett yttrande förordas, att 12 och 16 år väljes som åldersgränser. I några yttranden, avgivna av filmfackorganisationer, har man ställt sig mer eller mindre tveksam inför förslaget om två åldersgränser. Särskild uppmärksamhet har ägnats svårigheterna att kontrollera åldersgränsernas iakttagande. I samband därmed har man vidare, särskilt för det fall att förslaget om ytterligare en åldersgräns genomföres, påfordrat ändrade bestämmelser ifråga om påföljd för överträdelse mot förbudet att lämna minderåriga tillträde till barnförbjuden film. Därvid synes man allmänt ha förutsatt att bötesstraff för sådan överträdelse nu kan följa även om varken uppsåt eller oaktsamhet kan läggas någon för kontrollen ansvarig till last. På flera håll utgår man dessutom från att särskilt tillstånd kräves för att anordna biografföreställningar och att tillståndet kan indragas så snart en överträdelse av förbudet ifråga skett.

Skolöverstyrelsen finner den nuvarande ordningen, enligt vilken alla barn under 15 år betraktas som en enhetlig biopublik, föga ändamålsenlig med hänsyn till större och mindre barns olikartade reaktioner inför samma film och anser det därför rimligt att censuren ges möjlighet till större nyansering.

Medicinalstyrelsen finner förslaget tillfredsställande.

Enligt *socialstyrelsen* får man icke se regler av ifrågavarande slag som annat än samhällets hjälpmedel åt dem som har en fostraruppgift. Med hänsyn till filmens inverkan på barnens och ungdomarnas fantasiliv bör filmurvalet göras mera nyanserat. En uppdelning i två åldersgränser kommer enligt styrelsen även att ge föräldrarna ökad insikt om de skilda filmföreställningarnas lämplighet i varje särskilt fall.

Barnavårdsdirektören i Stockholm anför i ett av *Stockholms stads barnavårdsnämnd* åberopat utlåtande, att starka skäl otvivelaktigt kan åberopas för en ökad åldersdifferentiering och att det rent allmänt med den känedom man numera har om den psykiska utvecklingen hos barn framstår som en direkt oformlighet att behandla alla barn under 15 år som tillhörande en och samma grupp. I utlåtandet understrykes emellertid, att det för en lösning av problemet barn och bio främst fordras åtgärder av positiv natur; utöver åtgärder i syfte att få till stånd en kontinuerlig produktion av speciella filmer för skilda barnåldrar bör uppmärksamheten i detta sammanhang riktas på barnfilmkommitténs och barnfilmjuryns verksamhet samt på barnfilmklubbarna och likartade aktiviteter (sagostunder, barnteater o. dyl.) i syfte att skapa slagkraftiga alternativ till de kommersiella barnmatinéerna.

— Då det torde vara realistiskt att, liksom man gör i Norge, räkna med överträdelser i stor utsträckning av åldersgränserna bör det enligt utlåtandet måhända övervägas att låta den lägre åldersgränsen ligga vid 12 år för att härigenom möjligen nå en förskjutning uppåt.

Enligt *svenska föreningen för psykisk hälsovård* innebär biografbyråns framställning ur flera synpunkter — inte minst mentalhygieniska — ett väsentligt steg mot bättre förhållanden. Lika väl som man inte ger samma underhållningslitteratur åt en sex- eller sjuåring som åt en tretton—fjortonåring, lika självklart borde det enligt föreningen vara att differentiera filmunderhålningen för dessa åldrar. Föreningen understryker starkt vikten av att den föreslagna 11-årsgränsen införes samt anför i anslutning därtill.

De år som följer närmast efter 10-årsåldern upp i förpuberteten kännetecknas av en utåtriktad aktivitet, som speglar sig också i denna ålders film smak. Barnen särskilt pojarna kräver då filmer fyllda av spänning och en aktiv realistisk handling kombinerad med äventyr. Denna ålders speciella filmintresse skulle sålunda kunna tillgodoses betydligt bättre sedan de föreslagna åldersgränserna införts.

Barnfilmkommittén instämmer likaledes i biografbyråns förslag men understryker, att flera skäl kunde tala för att man i stället väljer att sätta gränserna vid 12 respektive 16 år. En sådan gränsdragning förordas av *målsmännens riksförbund*, som delar de synpunkter, som kommit till uttryck i förarbetena till den norska författningsrevisionen 1955, nämligen att det är »bättre att hålla de mera mogna tillbaka än att släppa de omogna för tidigt till barnförbjuden film», och dessutom anser, att rekommendationerna från bland annat nordiska rådet och nordiska barnfilmnämnden om enhetlig lagstiftning på barnfilmområdet bör följas i möjligaste mån.

Sveriges filmuthyrarförening erinrar om att föreningen redan 1951 i yttrande över 1949 års filmkommittés betänkande funnit fördelarna med dubbla åldersgränser avgjort överväga nackdelarna. Föreningen tillägger.

Föreningen har icke haft anledning att ändra uppfattning, sedan nämnda yttrande avgavs. Tvärtom synes erfarenheten från senare år ha ytterligare understrukit vikten av alternativa barngränser. Enligt de nuvarande censurbestämmelserna måste ett icke obetydligt antal filmer barnförbjudas med hänsyn till de mindre barnen, trots att dessa filmer skulle lämpa sig väl för barn i något högre åldrar. Detta har givit till resultat, att antalet filmer för åldersgruppen 11—15 år blivit onödigt begränsat, en omständighet, som sannolikt haft till följd, att barn tillhörande denna grupp i viss utsträckning lockats att överträda bestämmelserna för att få se icke-barn tillåtna filmer. Det synes med andra ord uppenbart, att den nuvarande censurordningen är onyanserad och ohanterlig. Om man vill bibehålla det avsedda skyddet för de mindre barnen — vilket är självklart — bör detta icke gå ut över barnen i åldrarna 11—15. Den naturliga lösningen är att enligt byråns förslag införa en ny gräns vid 11 år.

Det kan förutses, att — åtminstone i början — vissa kontrollsvårigheter kan uppstå. Någon större olägenhet med de två gränserna torde dock i det långa loppet icke vara att vänta. Det blir — som byrån påpekar — alltid en

gräns för varje film, vilket måste underlätta kontrollen. En åldersgräns måste emellertid alltid bli schematisk och kan inte ta hänsyn till barnens olika mognadsgrad. Även om en del överträdelser är oundvikliga, torde man i stort sett uppnå huvudsyftet med de föreslagna differentierade censurbestämmelserna.

Föreningen uttalar i anslutning härtill, att nuvarande bestämmelser om biografägarens ansvar lämpligen borde justeras med hänsyn till de ökade kontrollsvårigheterna. Biograförordningen borde sålunda enligt föreningen ge klart uttryck åt den av biografbyrån anförda tolkningen, att ansvarspåföljd i fall då minderåriga förskaffat sig obehörigt tillträde till en föreställning, ej är motiverad under annan förutsättning än att vederbörande barns storlek och utseende borde ha givit anledning till berättigad misstanke.

Sveriges biografägareförbund uttalar sitt principiella intresse för ett genomförande av två åldersgränser och finner de härför åberopade skälen vägande. Å andra sidan säger sig förbundet förutse stora praktiska olägenheter av en sådan mera differentierad gruppindelning, »vilken i sämsta fall rent av kan komma att motverka strävandena att få fram för de mindre barnen lämpad film». Förbundet anför vidare bland annat.

Särskilda ordnings- och tjänstgöringsbestämmelser äro utfärdade för biografpersonalen, däri föreskrifterna om barns tillträde till biograf föreställning inskräpes hos såväl kassörskor som vaktmästare. Men redan nu föreliggande för biografpersonalen stora svårigheter att bedöma de biografbesökande barnens ålder och att strikt tillämpa nu gällande 15-årsgräns. Så mycket svårare måste övervakningen bli om föreslagna åldersgränserna vid 11 och 15 år fastställas. Ofta går det så till, att äldre och storvuxna barn köpa biljetterna. När sedan föreställningen skall taga sin början och köbildning uppstår vid entrédörrarna har biografpersonalen näppeligen tid eller möjlighet att granska alla de ungdomar som äro ivriga att komma in. Det förekommer även att målsmän vid förfrågan om barnens ålder lämna felaktiga uppgifter och vid sådana tillfällen har biografpersonalen svårt att inskrida. Förbundet måste därför starkt ifrågasätta skäligheten av att ansvaret för barnen i förevarande hänseende — vilket främst bör åvila föräldrarna — helt övervältras på biografägarna och deras personal.

En uppmjukning av straffbestämmelsen så att den tar sikte på medvetet åsidosättande av föreskrifterna i fråga får enligt förbundet anses ovillkorligen påkallad vare sig förslaget om två åldersgränser genomföres eller ej.

Den omständigheten att även barnförbjudna filmer visas i television har enligt förbundet medfört irritation bland allmänheten redan mot den gällande åldersgränsen på biograferna. Det torde därför enligt förbundet komma att erbjuda svårigheter att vinna allmän förståelse och respekt för införandet av ytterligare en åldersgräns.

Svenska film- och biograföreningen anför, att det icke råder någon tvekan om att den nuvarande 15-årsgränsen är svår att strikt följa i praktiken och att införandet av en ny åldersgräns ytterligare skulle öka biografpersonalens svårigheter, även om det aldrig kan bli fråga om att kontrollera mer

än en åldersgräns vid varje biografföreställning. Föreningen instämmer i vad biografägareförbundet anfört om ändring av straffbestämmelserna i biograf-förordningen. I övrigt säger sig föreningen intet ha att erinra mot biograf-byråns framställning.

Folketshusföreningarnas riksorganisation konstaterar vissa positiva drag i utvecklingen sedan år 1954. Nöjesskattebefrielsen för vissa barnmatinéer har sålunda ökat möjligheten att anordna sådana föreställningar med mindre publikunderlag, och på mindre platser skulle matinégivningen kunna övertas av de framväxande barnfilmklubbarna. En försämring av landsbygdsbiografernas möjligheter att anordna särskilda barnföreställningar kommer emellertid enligt riksorganisationen att bli följd av förslagets genomförande. Med avseende å kontrollen av den nya åldersgränsen uttalar riksorganisationen att det ofta är svårare att skilja mellan 10 och 11 år än mellan 14 och 15. Riksorganisationen anför slutligen, att den med hänsyn till »det starka framhävandet av mentalhygieniska synpunkter» inte vill motsätta sig förslaget, även om organisationen för sin del anser att vägande invändningar fortfarande kan riktas mot detsamma. Som en förutsättning för detta ståndpunktstagande angives, att biografförordningen ändras på sådant sätt att påföljd ifrågakommer endast om biografägare eller biografpersonal medvetet och vid upprepade tillfällen lämnat minderåriga tillträde till för dem icke tillåten film.

Våra gårdar, riksföreningen för nykterhetsrörelsens allmänna samlingslokaler anför, att befogade anmärkningar knappast kan riktas mot förslagets syfte att skapa möjligheter till ökat filmurval för äldre barn och till hårdare gallring bland filmerna för yngre barn, men tillägger.

Emellertid torde det kunna ifrågasättas om förslaget med den utbredning televisionen nu fått har avsedd verkan. Vad barnen genom censuren förskonas från att se på biografen kan de i obeskuret skick få se i hemmen via televisionsmottagare. Ansvar att skydda barnen lägges i det ena fallet på föräldrarna, i det andra fallet på biografägarna.

Lämpligheten att från samhällets sida utsätta barn för frestelsen till osant intygande redan vid 10-årsåldern torde med rätta kunna ifrågasättas.

Ur kontrollsynpunkt kommer förslaget att innebära stora svårigheter. De till vår organisation anslutna biograferna har uttalat starka betänkligheter mot införandet av två åldersgränser, då svårigheter redan nu föreligger att utöva erforderlig kontroll.

Om det framlagda förslaget genomföres, förutsätter riksföreningen att endast medvetna och upprepade brott mot bestämmelsen i fråga skall kunna medföra straff eller påföljd av annat slag.

Svenska musikerförbundet, som uttalar att biografägarens ansvar i stor utsträckning överförs på hans anställda, anser att en författningsändring av nyss angivna innebörd bör ske oavsett om ytterligare en åldersgräns infördes eller ej. Förbundet ser sig i annat fall nödsakat att allvarligt överväga att ge sina biografanställda medlemmar direktiv att vägra barn till-

träde till biografställning, såvitt dessa inte med identitetskort kan styrka att de är berättigade till inträde. Åldersgränsernas utseendekaraktär har, anför förbundet, nu för tiden blivit så utjämnad, att det är alldeles omöjligt att »på utseendet» avgöra om ett barn är 14 eller 15 år respektive 10 eller 11 år.

Enligt förbundets mening kommer det ekonomiska underlaget för matinéer att minskas genom dubbla åldersgränser; barn under 11 år får ju icke tillträde vid filmförevisning där elva år är minimiålder och de som är över 11 år kommer säkerligen att vägra att »gå på småbarnsfilmer».

Landsorganisationen i Sverige finner allmänna skäl tala för en differentiering av åldersgränsen i enlighet med förslaget. LO understryker dock de av musikerförbundet påtalade svårigheterna för de anställda att utöva en ålderskontroll och hemställer, att hänsyn härtill tages vid utformningen av eventuella förslag till ändringar i biograförordningen. Vidare finner LO i likhet med musikerförbundet det motiverat med en ny utformning och precisering av straffbestämmelsen så att biografpersonalen inte ålägges »ett i förhållande till kontrollmöjligheterna och till biografägarna orimligt stort ansvar».

Länsstyrelsen i Västernorrlands län har i sitt avstyrkande yttrande ansett övervägande skäl tala för att någon ändring i nuvarande ordning ej företages samt vidare anfört bland annat följande.

Länsstyrelsen fäster sig särskilt vid kompliceringen av kontrollen och de svårigheter, som i ekonomiskt hänseende sannolikt kommer att uppstå för landsbygdens biografer. Härtill kommer det läge som uppkommit genom televisionens snabba utveckling och som uppenbarligen minskat censurens betydelse.

Flertalet remissinstanser, som berört frågan om *f ö r s k o l e b a r n e n s b i o b e s ö k*, har ställt sig positiva till det inom 1949 års filmkommitté av ledamoten fru Wigforss framförda och av biografbyrån nu aktualiserade förslaget om förbud för barn under sju år att utan vuxens sällskap gå på bio; och flera av dem har i motsats till biografbyrån framställt direkta yrkanden om en bestämmelse av sådan innebörd. Från några håll ifrågasattes dessutom ett totalt förbud. Ingen av filmfackorganisationerna har uttalat sig i frågan.

Biografbyråns hemställan, att förslaget måtte bli föremål för nya överväganden har fått instämmanden från *socialstyrelsen* och *barnfilmkommittén*. Socialstyrelsen anför, att styrelsen — såsom framgår av dess yttrande till riksdagens allmänna beredningsutskott över motionen II: 630 vid 1956 års riksdag — av flera skäl anser det mindre lämpligt med biobesök annat än i föräldrarnas sällskap.

Skolöverstyrelsen hänvisar till sitt yttrande över 1949 års filmkommittés betänkande, vari överstyrelsen tillstyrkt fru Wigforss förslag.

Medicinalstyrelsen anför, att ehuru styrelsen väl inser svårigheterna i praktiken att genomföra en bestämmelse av ifrågavarande innebörd, vill styrelsen dock understryka önskvärdheten av att ett sådant förbud stadfästes.

Poliskammaren i Göteborg uttalar som sin uppfattning att det torde vara lämpligt med ett stadgande av angivna innebörd.

Svenska föreningen för psykisk hälsovård anför, att förskolebarnens bio-besök är en fråga av speciellt stor betydelse, och anser, att det varit av värde om biografbyrån med större kraft yrkat på ett dylikt förbud.

Denna mening delas av *Svenska barnpsykiatriska föreningen*, som anser bestämmelsen i fråga ur mentalhygieniska synpunkter synnerligen välgrundad och angelägen; närvaron av vuxna skulle medföra större trygghet för barnet. Föreningen anför vidare bl. a. följande.

I det praktiska barnpsykiatriska arbetet stöter man ofta på tillfällena, där barn i denna ålder reagerat med ängslan och oro efter att ha sett film-scener, för vilka de inte varit mogna. Den vetenskapliga forskningen har visserligen inte ännu lämnat något svar på hur bestående sådana skadeverknningar kunna vara på barnens emotionella utveckling. Man har dock anledning anta att här som i andra sammanhang, där barn utsatts för traumatiserande upplevelser, åldersfaktorn spelar en stor roll, ju yngre barnet är, desto starkare och mera ingripande återverknningar på längre sikt. Småbarnens identifieringsbenägenhet och suggestibilitet, deras oförmåga att skilja mellan fiktion och verklighet och att uppfatta helheten i en film kan lätt väcka ångest och konflikter.

Målsmännens riksförbund hemställer, att i biografafförordningen intages en bestämmelse, att »barn under 7 år, som icke börjat sin skolgång, ej äger tillträde till biografafforeställningar, såvida det icke åtföljes av målsman eller annan till mogen ålder kommen person». Ehuru barn under skolåldern enligt förbundets mening endast i undantagsfall har utbyte av filmförevisning, finner förbundet det inte motiverat att såsom i Norge införa ett totalt förbud för dem att bevista biografafforeställning. Som skäl för ett avsteg på denna punkt från strävandena att skapa enhetliga bestämmelser för de nordiska länderna anför förbundet att televisionen — som möjliggör för barn under sju år att i hemmen se barnfilmer i vuxnas sällskap — ej nått allmän spridning i Norge, då den åsyftade bestämmelsen tillkom.

Ett totalt förbud för barn under sju år att gå på bio annat än vid visning av särskilt för småbarn producerade filmer förordas däremot av *barnavårdsdirektören i Göteborg* i ett av *Göteborgs barnavårdsnämnd* åberopat yttrande.

I samma riktning uttalar sig *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*. Därest inskränkning i småbarnens rätt till tillträde till biografafforeställningar anses motiverad av att barnen — genom sin oförmåga att följa handlingen i filmen och sin benägenhet att som verklighet uppfatta förekommande scener med ett brutalt, grymt eller eljest skrämmande innehåll — utsättes

för fara till sin psykiska hälsa, synes det länsstyrelsen icke helt följdriktigt med bestämmelser, som medger, att barnen i sällskap med målsman eller till mogen ålder kommen person får tillträde till biografföreställningar. Ett verkligt skydd för barnen i förevarande hänseende synes förutsätta att förbud mot biografbesök stadgas för barn i förskoleåldern. Enligt länsstyrelsens förmenande talar starka skäl för ett sådant förbud, varför spörsmålet snarast bör bliva föremål för ytterligare utredning och överväganden inom biografbyrån.

I några fall tar man å andra sidan avstånd från särskilda bestämmelser rörande förskolebarnen. Sålunda uttalar *barnavårdsdirektören i Stockholm* i sitt av *Stockholms barnavårdsnämnd* åberopade utlåtande, att en vidareutveckling av de i utlåtandet berörda verksamhetsformerna¹ torde få anses utgöra den lämpligaste vägen också vid försök att komma till rätta med förskolebarnens biospring. Och *barnavårdsnämnden i Sundsvall* uttalar att det bör ankomma på föräldrarna att avgöra, huruvida barnen skall få besöka biograferna eller ej. Samma mening har *polis-kammaren i Sundsvall*.

Biografbyråns förslag att tillföra byrån ytterligare en fast anställd censor — i första hand en med barnpsykologisk eller barnpsykiatrisk utbildning, i andra hand en med pedagogisk utbildning och omfattande erfarenhet av barn — har vunnit instämmanden i den mån det berörts i yttrandena.

Skolöverstyrelsen finner förslaget tillfredsställande; dock vill överstyrelsen i sammanhanget påpeka vikten av att någon av filmcensorererna är pedagog med psykologisk utbildning och erfarenhet från praktiskt skolarbete. *Barnavårdsdirektören i Stockholm* uttalar, att förslaget förefaller helt oberoende av den aktuella åldersgränsfrågan synnerligen väl motiverat, samt tillägger.

För en institution som till väsentligaste uppgift har att förebygga uppkomsten av psykisk skada hos barn är det uppenbarligen en brist att inom den ordinarie granskningsmannakåren helt sakna personal med reguljär barnpsykologisk eller barnpsykiatrisk utbildning. Den allmänt sett otillräckliga tillgången på sådan expertis har föranlett byrån att alternativt förorda en rekrytering från lärarkåren. Under nuvarande förhållanden torde också böra övervägas huruvida icke urvalskretsen i så fall lämpligen kunde utsträckas även till kvalificerad personal med erfarenhet från den sociala barnavårdens verksamhetsfält.

Medicinalstyrelsen finner förslaget välmotiverat och framhåller därvid särskilt vikten av att barnpsykiatrisk expertis blir företrädd bland filmcensorererna. Styrelsen erinrar om att styrelsen i sitt utlåtande över 1949 års filmkommittés betänkande tillstyrkt, att kompetenskraven för filmcensorer utformades så, att åtminstone en av de två ordinarie filmcensorer skulle vara barnpsykiater. I detta sammanhang tillägger medicinalstyrelsen, att enligt styrelsens mening bland filmcensorererna bör finnas representanter

¹ Jfr sid. 19.

jämväl för föräldrar, film samt barnpsykologisk och pedagogisk expertis. I övrigt bör enligt styrelsen vid behov kunna tillkallas särskilt utsedda experter, företrädande psykiatrisk och psykologisk expertis i allmänhet.

Svenska föreningen för psykisk hälsovård tillstyrker liksom *svenska barnpsykiatriska föreningen* att biografbyråns personal utökas med ytterligare barnpsykiatrisk eller barnpsykologisk expertis.

V. Departementschefen

En av den svenska filmcensuren huvuduppgifter har alltifrån dess tillkomst varit att skydda barn mot det skadliga inflytande som film kan utöva på minderåriga. I denna del har väl censuren berättigande heller aldrig på allvar ifrågasatts. Däremot har under årens lopp vid skilda tillfällen debatterats huruvida den nuvarande anordningen med en åldersgräns vid 15 år är den lämpligaste för att tillgodose det angivna syftet. Det förslag om införande av en åldersgräns vid 11 år vid sidan av 15-årsgränsen som Kungl. Maj:t år 1954 i proposition förelade riksdagen hade till syfte att ge de något äldre barnen tillfälle att se filmer som är lämpliga för dem men ej för de mindre barnen och att samtidigt bereda de senare ett effektivare skydd. De invändningar som fällde förslaget i riksdagen var i huvudsak att dubbla åldersgränser skulle öka biograffunktionärernas kontrollbesvär, minska möjligheterna till gemensamma biobesök för familjer och för syskon i olika åldrar, ogynnsamt påverka produktionen av barnfilm samt medföra minskad publik vid visning av barntillåten film i mindre tätorter.

Då biografbyrån nu framlagt samma förslag som 1954 års riksdag avvisade, har byrån bland annat framhållit, att en stark opinion för en omprövning av frågan om dubbla åldersgränser gjort sig gällande inom organisationer och kretsar, som företräder pedagogisk eller psykologisk sakkunskap. Den omfattande remissbehandlingen av byråns framställning har inte bara bekräftat vad byrån sålunda anfört utan också visat att förslaget stödes av en klar majoritet bland remissinstanserna över huvud. Detta förhållande liksom de argument som biografbyrån i övrigt anfört motiverar enligt min mening, att en omprövning av frågan nu sker.

Som jag nyss antydde torde enighet råda om nödvändigheten av att samhället genom särskilda anordningar garanterar urvalet av de filmer som får visas för barn. Inte heller torde någon vilja i och för sig bestrida önskvärdheten av att detta urval anpassas efter barnens olika utvecklingsstadier. En fullständig sådan anpassning är givetvis omöjlig redan på grund av att mognaden varierar hos olika barn i samma ålder, och uppenbarligen begränsar också praktiska hänsyn möjligheterna att i större utsträckning differentiera filmerna för olika åldersgrupper. Även från dessa utgångspunkter

ter det sig emellertid med hänsyn till äldre och yngre barns olikartade reaktioner vid filmvisning högst otillfredsställande, att filmcensuren skall vara nödgad att tänka på de biografbesökande barnen som ett enda stort kollektiv. Följden härav blir — såsom biografbyrån visat med konkreta, utomordentligt belysande exempel — att även filmer, som i själva verket är särskilt lämpliga för barn i åldrarna närmast under 15 år, måste barnförbjudas av hänsyn till de mindre barnen. En isolerad ändring av den gällande åldersgränsen skulle inte innebära en lösning av problemet utan endast en förskjutning av detta. Höjes gränsen, ökar de påtalade svårigheterna och sänkes den, måste detta tydligen gå ut över den vuxna publiken i form av en skärpning av censuren, eftersom hänsyn då måste tagas till de nytillkommande tonåringar som skulle få se all film. Den enda i princip möjliga vägen till den önskade större nyanseringen av de filmer som godkännes för barn torde följaktligen erbjuda sig genom det nu på nytt framförda förslaget om alternativa åldersgränser. Det öppnar en möjlighet för censuren att bereda de mindre barnen ett effektivare skydd mot skrämmande inslag, godkänna ett större antal filmer för de större barnen och ge föräldrarna bättre upplysning om de barntillåtna filmernas lämplighet för olika åldrar. Med dylika konstateranden har flertalet remissinstanser oreserverat tillstyrkt förslaget. Till dem hör skolöverstyrelsen, medicinalstyrelsen, socialstyrelsen, svenska föreningen för psykisk hälsovård, svenska barnpsykiatriska föreningen och Sveriges filmuthyrareförening. Men även filmbranschens organisationer på biografägarsidan såsom Sveriges biografägareförbund, folketshusföreningarnas riksorganisation och riksföreningen Våra gårdar har erkänt förtjänsterna hos förslaget och i vart fall inte avstyrkt detsamma. Den omständigheten att åldersgrupperingar av biografernas barn- och ungdomspublik tillämpas i många andra länder talar givetvis starkt för att det också i vårt land är möjligt att på denna väg nå en bättre ordning. Särskild vikt fäster jag vid de goda erfarenheter som redovisats från den i Norge år 1955 genomförda åldersgränsreformen.

De omständigheter som jag i det föregående redovisat har övertygat mig om att förslaget om alternativa åldersgränser är förtjänt att genomföras, även om det skulle vara förbundet med vissa praktiska svårigheter eller olägenheter i övrigt. Jag övergår nu till att behandla de olägenheter som kan befaras.

Biografbyrån har i sin framställning ingående bemött de invändningar som framfördes vid frågans riksdagsbehandling år 1954. Byrån förnekar inte att kontrollbesvärerna, särskilt under en övergångstid, kommer att öka för biograffunktionärerna men menar att man i Sverige liksom i Norge torde få lita på att biografvaktmästarna »efter bästa förstånd och samvete» följer de föreskrifter som får förutsättas meddelade av biografdirektionerna. Om någon barnfilmproduktion kan man, anför byrån, sedan år tillbaka inte

tala. Gentemot invändningen att det skulle bli svårare för familjer och syskon att gå på bio gemensamt framhåller byrån att det är av skyddshänsyn som de mindre barnen uteslutes från vissa föreställningar. Tillgången på familjefilmer kommer enligt byrån inte att förändras genom dubbla åldersgränser, eftersom byråns praxis beträffande godkännande av film som barntillåten redan länge varit restriktiv. Att en åldersgruppering skulle medföra ogynnsamma verkningar för de mindre tätorternas biografier motsäges också enligt vad byrån framhåller av erfarenheterna i Norge, där man räknar med att hälften av all film, som inte blir tillåten för alla, godkänns för de äldre barnen.

Frånsett frågan om kontrollsvårigheterna, till vilken jag återkommer i det följande, har byråns synpunkter i stort sett lämnats utan erinran i remissyttrandena, och för egen del kan jag också i allt väsentligt ansluta mig till vad byrån anfört i dessa delar. När man i ett par yttranden berört verkningarna för landsbygdens del av den föreslagna reformen, har det skett ur den speciella synvinkeln att det i en del mindre orter skulle bli omöjligt att på kommersiell grund anordna särskilda matinéföreställningar för barn. Dessa farhågor bygger tydligen på antagandet att de helt barn-tillåtna filmerna framdeles inte skulle locka barn i den äldre åldersgruppen till matinébesök. Något verkligt stöd för ett sådant antagande har jag svårt att finna. Och även om farhågorna i någon mån skulle besannas, skulle det enligt min mening inte kunna leda till några avsevärda olägenheter, vare sig för barnen eller för biografägarna.

Ett större problem är frågan om kontrollsvårigheterna. Någon verkligt effektiv kontroll av de biografbesökande barnens ålder kan självfallet inte åstadkommas utan att någon form av legitimationsplikt införes. En sådan lösning av kontrollfrågan diskuterades år 1954 men förkastades då som alltför omständlig. Enligt min mening bör den inte heller övervägas nu. Förutom att ett sådant system skulle bli tungrott, skulle det vara ägnat att medföra komplikationer i form av t. ex. utlåning och överlåtelser av de identitetshandlingar systemet förutsätter. För att vinna huvudsyftet med flera åldersgränser är det emellertid inte nödvändigt att dessa kommer att helt kunna upprätthållas utan tillräckligt att sådana avvikelser förhindras som — med hänsyn till att klassificeringen av filmerna bygger på dessa åldersgränser — skulle medföra några egentliga skaderisker. Och detta mål bör under alla förhållanden kunna nås även genom en kontroll som bygger på biografpersonalens bedömning av barnens ålder. Frågan om en legitimationsplikt har vid ärendets remissbehandling aktualiserats av svenska musikerförbundet, som menat att biografpersonalen — som bestämmelserna nu är utformade — kan värja sig och biografägaren från påföljder endast genom att kräva att de biografbesökande barnen styrker sin ålder genom identitetskort. Svårigheterna att bedöma åldern på utseendet har påtalats också av de övriga i ärendet hörda filmfackorganisationerna, och några av dem menar dessutom att svårigheterna skulle bli större vid en lägre ålders-

gräns. I samtliga nu ifrågavarande yttranden har man yrkat, att påföljdsbestämmelserna ändras med hänsyn till de sålunda föreliggande kontrollsvårigheterna. Därvid synes man allmänt ha utgått ifrån att bötesstraff enligt den nuvarande straffbestämmelsen kan följa oavsett om något uppsåt eller ens någon oaktsamhet ligger någon för kontrollen ansvarig till last. Att de subjektiva förutsättningarna för straffbarhet inte anges hör till vanligheten på specialstraffrättens område, och det är uppenbarligen förhastat att — såsom man tycks ha gjort i de nyss åsyftade yttrandena — av bestämmelsens lydelse dra den slutsatsen att bestämmelsen är avsedd att under alla förhållanden mekaniskt tillämpas så snart en minderårig fått tillträde till barnförbjuden film. Något exempel på en sådan tillämpning av bestämmelsen är heller inte känt. Emellertid anser även jag en precisering önskvärd. Det förhållandet att man måste räkna med en viss felmarginal vid kontrollens utövande bör enligt min mening återspeglas i straffbestämmelsen. Med hänsyn härtill torde denna böra ändras så, att den avser — förutom uppsåtliga överträdelse — endast sådana fall av oaktsamhet som ej kan anses ringa. Vad slutligen angår den i vissa yttranden ådagalagda uppfattningen, att en biografägare riskerar indragning av tillstånd att visa film så snart det visar sig att åldersgränskontrollen ej varit effektiv, vill jag — utan att närmare gå in på innebörden av tidigare gällande regler — hänvisa till att allmänna ordningsstadgan ej förutsätter särskilt tillstånd för att anordna biograf föreställningar utan endast ålägger anordnaren anmälningsplikt.

Sammanfattningsvis vill jag som min mening uttala att de olägenheter som ett system med alternativa åldersgränser kan tänkas medföra inte är större än att de mer än väl uppväges av systemets obestriddliga fördelar. Jag förordar därför att ett sådant system införes. Beträffande frågan hur åldersgränserna skall sättas, vill jag i likhet med biografbyrån ansluta mig till vad min företrädare som departementschef i 1954 års proposition anförde som skäl för att bibehålla 15-årsgränsen som övre åldersgräns samt understryka, att en motsvarande gräns för barns medverkan vid offentliga nöjeställningar uppställdes i 1956 års allmänna ordningsstadga. Inte heller finner jag skäl att frångå förslaget, att den lägre gränsen sättes vid 11 år.

Vad härefter angår frågan om förskolebarnens biobesök har i flera yttranden ådagalagts ett starkt intresse för en bestämmelse av innebörd att barn under sju år endast i sällskap med vuxen person skulle tillåtas besöka biograf föreställningar. Från några håll har även ett totalt förbud ifrågasatts. Vissa skäl kan onekligen anföras för att genom särskilda anordningar söka uppskjuta småbarnens biografbesök. Å andra sidan kan det med fog sägas att detta bör vara en angelägenhet för de enskilda hemmen, att föräldrarna bör ha särskild ansvarskänsla och möjlighet till kontroll i fråga om de minsta barnen samt att erforderlig påverkan i detta hänseende på föräldraopinionen i vart fall bör kunna ske med andra medel än lagstift-

ningsåtgärder. För egen del anser jag, att det för närvarande inte finns tillräckliga skäl för en författningsreglering i detta hänseende.

I fråga om visning av film i television har Sveriges radio och biografbyrån överenskommit bland annat, att av byrån barnförbjudna filmer ej skall visas. I den mån visning i television i sinom tid sker av filmer, som biografbyrån med tillämpning av de nu förordade bestämmelserna godkänt endast för barn i den äldre åldersgruppen, bör filmernas klassificering självfallet tillkännagivas på motsvarande sätt. Jag vill i detta sammanhang också uttala den uppfattningen, att de restriktioner som samhället uppställer i fråga om barns tillträde till offentliga biografföreställningar bör vara ägnade att leda till ökad insikt om vikten av att följa anvisningarna om olika televisionsprogramms lämplighet för barn i skilda åldrar.

Vid bifall till förslaget om dubbla åldersgränser uppstår behov av ytterligare en fast anställd censor vid biografbyrån. I årets statsverksproposition har hänsyn härtill tagits vid beräkningen av biografbyråns avlöningsanslag (åttonde huvudtiteln, punkt 296).

Biografbyrån har föreslagit att de nya bestämmelser som föranledes av den förordade reformen skall träda i kraft den 1 september 1959. För egen del anser jag ikraftträdandet böra uppskjutas till den 1 januari 1960. Härigenom får filmbranschen bättre tid för erforderliga praktiska förberedelser, och det synes även lämpligt att den nya ordningen införes vid ett årsskifte.

Med hänsyn särskilt till de omgranskningar av tidigare barnförbjudna filmer som filmbyråerna kan väntas begära sedan de föreslagna nya bestämmelserna utfärdats, torde den nye censorn böra förordnas redan före bestämmelsernas ikraftträdande. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma tidpunkten för förordnandet ävensom dess längd samt att med beaktande av de i ärendet anförda synpunkterna utvälja den nye censorn bland personer, som har särskild kompetens att pröva filmer från den synpunkten, om de kan vålla barn i olika åldersgrupper psykisk skada. Angående arbetsfördelningen mellan de dagligen tjänstgörande censorerna ansluter jag mig till vad biografbyrån uttalat i ämnet och anser det tillfyllest att frågan regleras genom en intern arbetsföreskrift.

Förslaget om införande av en ny åldersgräns vid 11 år föranleder ändringar på flera punkter i nu gällande biografförordning. Denna har tidigare varit föremål för åtskilliga ändringar, och fyra paragrafer har helt upphävts. Med hänsyn härtill finner jag det lämpligt, att den ersättes med en helt ny förordning. Inom ecklesiastikdepartementet har därför utarbetats förslag till förordning med särskilda bestämmelser angående biografföreställningar m. m. Jag övergår nu till att något närmare behandla de särskilda bestämmelserna i detta förslag. Bortsett från bestämmelserna om åldersgräns och straffbestämmelsen överensstämmer förslaget med vissa huvudsakligen redaktionella jämkningar med nu gällande förordning.

1 § motsvarar § 1 i nuvarande förordning.¹ Hänvisningen till vad eljest finnes föreskrivet avser främst förordningen den 3 juni 1932 (nr 179) med vissa bestämmelser angående biografier och filmföreläsning, vilken förordning innehåller föreskrifter angående skydd mot eldfara m. m., samt allmänna ordningsstadgan den 14 december 1956 (nr 617). Det kan anmärkas att biografiförordningens bestämmelser är tillämpliga även på filmföreläsning vid allmän sammankomst, som avses i lagen den 14 december 1956 (nr 618) om allmänna sammankomster.

2 § första stycket ersätter § 4 första stycket och § 5 mom. 1 i den gällande förordningen.² Andra stycket svarar mot 2 mom. i sistnämnda paragraf.

3 och 4 §§ motsvarar § 6 respektive § 3 i nuvarande förordning.² 3 § 2 mom. och 4 § har dock jämkats i anledning av förslaget om ny åldersgräns.

5 § svarar mot § 5 mom. 3—4 i nuvarande förordning.² I första stycket andra punkten har enligt förslag av biografbyrån det i § 5 mom. 3 första stycket förekommande ordet »fabrikat» utbytt mot »produktionsfirma».

6 § motsvarar § 7 i den gällande förordningen.¹ Förutom en ändring i 1 mom. under 4) med hänsyn till den nya åldersgränsen har vissa redaktionella jämkningar vidtagits.

7 § ersätter § 12 i gällande förordning.³

Straffbestämmelsen i 8 §, som närmare behandlats i det föregående, har sin motsvarighet i § 8 i nuvarande förordning.¹

9 § första stycket överensstämmer med § 13 i den gällande förordningen.² Andra stycket svarar mot § 4 andra stycket.¹

Hemställan

Under åberopande av vad jag i det föregående anført hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte inhämta riksdagens yttrande över förenämnda inom ecklesiastikdepartementet upprättade förslag till *förordning med särskilda bestämmelser om biografiföreställningar m. m.*

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Gösta Nilsson

¹ Senaste lydelse av § 1, § 4 andra stycket samt §§ 7 och 8, se SFS 1956: 622.

² Senaste lydelse av § 3, § 4 första stycket samt §§ 5, 6 och 13, se SFS 1954: 512.

³ Senaste lydelse, se SFS 1929: 305.

**Biografbyråns redogörelse
angående alternativa åldersgränser i andra länder**

I. Europeiska länder

Finland. Som övre gräns mellan barnförbjuden och barntillåten film gäller 16 år. Censuren äger dock rätt att i det särskilda fallet fastställa även annan ålder såsom förutsättning för att barn skall få se viss film. I praxis har denna rätt utnyttjats i form av gränsspärrar vid 12 och 8 år.

Nederländerna. Tre olika typer av visningstillstånd praktiseras, nämligen dels film godkänd för alla, dels film godkänd för den som fyllt 18 år och dels film godkänd för barn över 14 år.

Norge. Gällande bestämmelser på området trädde i kraft i januari 1955. Barn under 7 år äger icke tillträde till biografföreställningar; undantag gäller dock för barn under 7 år som begynt sin skolgång. Åldersgränsen för barnförbjuden film är 16 år. För den barntillåtna filmen gäller en mellangräns vid 12 år. Man har alltså tre grupper av visningstillstånd, dels film som godkänts till visning även för barn över 7 år och skolbarn under denna ålder, dels film som godkänts till visning även för barn över 12 år, dels ock film som godkänts till visning för personer som fyllt 16 år.

Schweiz. Filmcensuren i Schweiz är ej gemensam för edsförbundet utan varje kanton bestämmer självständigt. En viss likformighet är dock påtaglig. Någon förhandscensur för vuxna förekommer icke. Däremot krävs särskilt tillstånd för film, som avses förevisad för barn och ungdom i ålder mellan 7 och 16 år. Barn under 7 år äger icke tillträde till offentlig filmförevisning.

Storbritannien. Den brittiska filmcensuren är icke statlig utan utövas sedan 1912 av en på initiativ av den brittiska film- och biografbranschen tillkommen institution, The British Board of Film Censors. Denna utgör en rådgivande instans för de kommunala myndigheterna, som enligt den engelska biograflagen 1909 har bestämmanderätt, envar inom sitt jurisdiktionsområde, beträffande films tillåtlighet för offentlig förevisning. Censuren arbetar med tre grupper av visningstillstånd, nämligen

U — Universal, tillåten för alla

A — Adults, tillåten för vuxna och barn under 16 år i äldres sällskap samt

X — tillåten endast för personer som fyllt 16 år.

Västtyskland. Någon statligt reglerad filmcensur förekommer inte. Där-
emot har det tyska film- och biograffacket funnit gott att värna om filmens
och filmfackets anseende genom att inrätta en frivillig självkontroll, utövad
av en organisation med säte i Wiesbaden (FSK). Dess sammansättning och
arbetsformer bestäms av detaljerade föreskrifter, vari institutionens syfte
anges vara att förhindra, att filmen utövar negativ påverkan på det mora-
liska, religiösa och politiska området. De för visning godkända filmerna
indelas i flera grupper, där åldersgränsen för barnförbjuden film satts vid
fyllda 18 år. Åldersgränser för de barntillåtna filmerna är 12 och 16 år.
Barn under 6 år äger ej rätt att bevista offentliga biografföreställningar.

Österrike. Någon filmcensur i egentlig mening — vare sig statligt eller
frivilligt anordnad — förekommer inte. Varje delstat i Österrike har också
sina egna bestämmelser om villkoren för biografrörelses bedrivande. Straff-
rättsligt påkallade ingripanden kan dock göras av polisen i samband med
en films visning, därest filmen har statsfientlig eller pornografisk karaktär
eller eljest bedöms som förargelseväckande. Av tillgängliga uppgifter att
döma synes man dock allmänt inom delstaterna ägna en alltmer skärpt upp-
märksamhet åt behovet att skapa garantier för att förhindra visning av
för barn och ungdom olämplig film. Likartade bestämmelser i sådant syfte
uppges intagna i de skilda delstatsförfattningarna om biografrörelse. Exem-
pelvis kan av biograflagen för staten Wien utläsas, att alla filmer a priori
är förbjudna för visning inför ungdom under 16 år, med rätt dock för
vederbörande myndighet att efter ansökning bestämma om en films god-
kännande för minderåriga auditorier; differentiering med hänsyn till olika
åldersgrupper kan därvid göras. Vid sådan bedömning skall myndigheten
konsultera ett rådgivande organ, vari ingår bland annat representanter för
Wiens skolöverstyrelse, en specialist på uppfostringsfrågor, en person med
uppgift att bevaka föräldra- och målsmannaintressen samt företrädare för
ungdomsorganisationerna och talesmän för biografbranschen. Sex delstater
(Niederösterreich, Oberösterreich, Salzburg, Kärnten, Steiermark och Bur-
genland) begagnar sig av ett gemensamt råd, organiserat under medverkan
av undervisningsministeriet. Det har uppgivits, att granskningen i filmråden
på senare tid undergått en skärpning såsom följd av den tilltagande ung-
domsbrottsligheten.

I övrigt må nämnas, att *Belgien, Danmark, Frankrike* och *Spanien* har
bestämmelser om en åldersgräns för barnförbjuden film vid 16 år.

II. U t o m e u r o p e i s k a l ä n d e r

Argentina. Efter peróndiktaturens störtande — under vilken epok en
synnerligen godtycklig och författningsmässigt oregerad filmcensur utöva-
des — utfärdade revolutionsregeringen ett dekret, vari man betonade fil-

mens rätt att omgärdas med samma frihet som det tryckta ordet. Samma dekret gjorde emellertid förbehåll för de inskränkningar i filmfriheten som kunde motiveras av hänsynen till barn- och ungdomsvården och kampen mot ungdomsbrottsligheten. Sålunda medges den argentinska statens filminstitut (Instituto Nacional de Cinematografica) rätt att genom en särskild kommitté klassificera filmer med tanke på olika barngrupper, dock utan befogenhet att föreskriva klipp eller liknande omredigeringar. Kommitténs uppgift är begränsad till två klassifikationsuttalanden, i bägge fallen förpliktande och förenade med straffpåföljd vid underlåtet iakttagande, nämligen antingen att viss film är förbjuden för ungdomar under fyllda 18, 16, 14 eller 12 år eller att filmen är olämplig för barn under viss ålder. I det senare fallet får barn tillträde till filmföreläsning endast i sällskap med vuxen person.

Brasilien. All film som avses för offentligt förevisande i Brasilien måste underkastas granskning av det statliga censurorganet *Servico de Censura de Diversoes*. Stor uppmärksamhet ägnas därvid filmernas lämplighet för minderåriga, och ungdomsbrottsligheten uppges ha medfört en skärpning av barncensureringen, yttrande sig bland annat i en strävan att söka förhindra film som skildrar ungdomsbrott. I extrema fall kan en film helförbjudas. Eljest klassificeras filmerna för barnpubliken på så sätt att en film kan förbjudas för visning inför barn som icke fyllt 10 år eller 14 år eller 18 år. Som exempel nämnes, att s. k. *Vilda Västerfilmer* som regel blir förbjudna för barn under 14 år på grund av dessa filmers oftast ymnigt exponerade våldshandlingar av allehanda slag.

För jämförelses skull må några uppgifter lämnas om censurförhållandena i *USA*, vars film alltjämt dominerar världsmarknaden. Officiell filmcensur finns endast inom ett mindre antal delstater, men många av städerna i unionen har kommunala censurmyndigheter. Den federala myndigheten kan endast i kraft av den federala strafflagen inskrida med visnings- eller transportförbud mot pornografisk och obscen film, och import av dylik film kan stoppas genom de federala tullbestämmelserna. Av dominerande betydelse i *USA* är den där i olika former och av olika organisationer utövade inofficiella eller »frivilliga» censuren, främst det s. k. *Johnston Office*, som i syfte att förekomma en federal filmcensur och aktioner från inflytelserika opinionsgrupper har skapats av de amerikanska filmbolagen. Denna censurorganisation utövar, med ledning av en detaljerad s. k. produktionskod (där vissa slag av handlingar och filmskildringar anges såsom förgripliga att filma) en formellt frivillig förhandsgranskning på manuskriptstadiet, kompletterad med en likaledes formellt frivillig slutkontroll av den färdiginspelade filmen. Ingen skillnad görs i *USA* mellan barntillättna och barnförbjudna filmer, en värdering som anses vara föräldrarnas ensak. En i detta sammanhang intressant filmgranskning till publikens vägledning är

den som genom ett antal frivilliga kommittéer handhas av den från filmbranschen fristående publikorganisationen National Board of Review of Motion Pictures. Den indelar filmerna i tre grupper: M — Mature, lämpliga för personer över 18 år, F — Family, för barn över 12 år och J — Juvenile, för barn under 12 år.

I *Australien*, som har statlig censur, är åldersgränsen för barnförbjudna filmer 16 år.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.
I. Inledning	5
II. Frågans tidigare behandling	7
III. Biografbyråns framställning	10
IV. Yttranden	19
V. Departementschefen	26
Hemställan	31
Bilaga	32
